(SL) M Ø T E

i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
og energi- og industrikomiteen

fredag den 16. juni kl. 9.

Møtet ble ledet av komiteens leder, Kåre Willoch.

Til stede var: Fra utenriks- og konstitusjonskomiteen: Kjell Magne Bondevik, Ingeborg Botnen, Johan Buttedahl, Einar Førde, Harald U. Lied, Jan Petersen, Gunnar Skaug, Kåre Willoch,Liv Aasen, Kjell Magne Fredheim, Arve Berg, Carl I. Hagen,Johan J. Jakobsen, Thor Knudsen, Inger Pedersen, Borghild Røyseland, Asbjørn Sjøthun, Kjell Furnes (for Harald Synnes), Hanna Kvanmo (for Theo Koritzinsky).
Fra Energi- og industrikomiteen: Ole Gabriel Ueland, Per-Kristian Foss, Kjell Bohlin, Erik Dalheim, Gunnar Fatland, Ingvald Godal, Helga Haugen, Kjell Helland, Ole Fr. Klemsdal, Inger Koppernæs, Berit Brørby Larsen, Kjell Opseth.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Utenriksminister Thorvald Stoltenberg, handelsminister Jan Balstad.
Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Fra Utenriksdepartementet: Avdelingsdirektør Sten Lundbo, spesialrådgiver Nils Holme, byråsjef Per Ludvig Magnus.

Videre var til stede komiteens delegasjonssekretær, Jon Bech.

Dagsorden.

1. Retningslinjer for myndighetenes behandling av søknader om eksport av våpen og militært materiell, samt teknologi og tjenester for militære formål.

2. Eventuelt.

KOMITEENS LEDER: Som det vil fremgå av navneoppropet, har lederen tillatt seg å invitere medlemmene av energi- og industrikomiteen til dette møtet i samsvar med hjemmel i reglementet. Jeg forstår det slik at ingen fra den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite har noe å bemerke til dette, og noterer det.

(SL) Det er utsendt dagsorden datert 12. juni og innkallelsesbrev til medlemmene av energi- og industrikomiteen av samme dato. Er det noen som har noe å bemerke til innkallelse og dagsorden? - Det er det ikke, og det anses godkjent.

Sak nr. 1.

Retningslinjer for myndighetenes behandling av søknader om eksport av våpen og militært materiell, samt teknologi og tjenester for militære formål.

STATSRÅD JAN BALSTAD: Jeg er glad for at vi har kommet til det punkt da vi kan redegjøre for den utvidede og for energi- og industrikomiteen om denne saken. Den har tatt en del tid. Det er også en svært vanskelig sak.

Internasjonal handel med våpen og militært materiell har naturligvis i høy grad krav på politisk oppmerksomhet av mange grunner. Slik handel kan ha virkninger både utenrikspolitisk, forsvarspolitisk og økonomisk. Av denne grunn har vi alltid sett det som ønskelig her i landet å regulere denne eksporten.

I de senere år har Stortingets vedtak av 1959 vært utgangspunkt for reguleringen. Vedtaket innebærer at våpen og ammunisjon ikke skal eksporteres til områder hvor det er krig eller krig truer, eller til land hvor det er borgerkrig. Samtidig forutsettes det at eksport bare kan skje etter en nøye utenrikspolitisk vurdering. Skiftende regjeringer har oppfattet vedtaket som bindende, og har gjennomført en regulering med god sikkerhetsmargin i forhold til vedtaket av 1959. I tillegg har vi lov av 18. desember 1987 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi, og forskrifter av 10. januar 1989 om utførselsreguleringer for strategiske varer.

I løpet av de 30 årene som er gått siden vedtaket, har vi sett en sterk militærteknisk utvikling. Denne har ført til at stadig flere produkter har fått militær betydning, selv om de ikke er våpen og ammunisjon i vanlig forstand. Datamaskiner, telekommunikasjonsutstyr og sonarer er særlig aktuelle eksempler. Samtidig er delleveranser, bl.a. som ledd i internasjonale samarbeidsprosjekter, blitt viktigere for industrien. Det samme gjelder eksport av teknologi og produksjonsrettigheter, samt tjenesteyting i utlandet. Denne utviklingen har medført at reguleringen er blitt mer omfattende, med tilsvarende større økonomiske konsekvenser.

(SL) Retningslinjene har ikke vært tilpasset den utviklingen som har funnet sted. Avgjørelsene i de enkelte saker har derfor vært oppfattet som lite konsekvente. Denne uforutsigbarheten har gitt unødvendige skadevirkninger for bedriftenes mulighet til å planlegge produktutvikling og markedsføring.

Tankegangen bak de nye retningslinjene er at det i dag ikke er mulig å ha sammenfallende regler for alle produkter med militær betydning.

I de nye reglene vil derfor utførsel av produkter med stor militær betydning bli underkastet de strengeste begrensningene, og for disse produktene skal beslutning om eksportlisens fattes på høyt nivå. Dette fordi de utenrikspolitiske virkninger av eksporten gjerne øker med produktenes militære betydning.

Som grunnlag for en differensiert behandling inndeler retningslinjene våpen og militært materiell i fire kategorier etter militær og dermed politisk betydning. Den høyeste kategorien gjelder våpen og materiell som kan påvirke maktbalansen. Den laveste kategorien omfatter sivilt materiell som selges for sivilt bruk, men hvor bruken kan ha militær betydning.

Retningslinjene fastlegger nivå for beslutninger i departementet, regler for fastsettelse av aktuelle mottakerland, og dokumentasjonskrav for de ulike materiellkategoriene.

Det etableres landgrupper basert på den praksis man i de senere år har hatt for eksport av våpen og militært materiell. Vi snakker om tre landgrupper.

Landgruppe 1 består av de nordiske land og NATOs medlemsland. I tillegg enkelte andre nærstående demokratiske land som etter nøye vurdering i tilknytning til konkrete eksportsaker er godkjent av departementets politiske ledelse som mottaker av våpen.

Landgruppe 2 består av land utenfor gruppe 1 som vi ikke selger våpen og ammunisjon til, men som i de senere årene har mottatt annet materiell for militære formål.

Landgruppe 3 består av de land som er avslått som mottakere av våpen og annet militært materiell fordi de grovt krenker menneskerettigheter, eller fordi landet befinner seg i et område hvor det er krig eller krig truer - her er vi tilbake ved 1959-retningslinjene. For land som vi ikke har relativt fersk praksis overfor, eller hvor de politiske forhold er endret, vil søknader om utførselslisens bli vurdert av Utenriksdepartementets politiske ledelse. Landene vil bli

(SL) henført til riktig landgruppe basert på resultatet av vurderingen.

Når det gjelder reeksport, har vi som fast prinsipp at eksportsøknader for våpen og militært materiell bedømmes på grunnlag av det egentlige mottakerland, uansett om eksporten dit skjer direkte eller via andre land. Videre skal det bringes på det rene at det er vedkommende lands forsvar som er kunden.

Utvikling av militært materiell skjer i stigende grad gjennom flernasjonale prosjekter. Norske myndigheter oppmuntrer til dette. Hittil har det vært uklarhet om norske myndigheters holdning til disponeringen av det ferdige produktet. Etter de nye retningslinjene vil samarbeidslandene kunne eksportere det ferdige produktet etter egne eksportregler, såfremt norske myndigheter har godkjent samarbeidsprosjektet på forhånd. Før slik godkjennelse gis, skal det vurderes om samarbeidslandenes eksportpolitikk er akseptabel. Dette innebærer bl.a. at folkerettsstridig eksport, f.eks. til Sør-Afrika, ikke vil finne sted.

Teknologi og tjenester som knytter seg til produkter som omfattes av eksportreguleringen, skal i utgangspunktet underlegges samme vurdering som produktet selv. Dersom det ikke er noen tilknytning til et produkt, vurderes søknaden etter ytelsens militære betydning.

Hva er det vi prøver å oppnå med disse retningslinjene? De nye retningslinjene bygger fortsatt på de hovedprinsipper som har ligget til grunn for eksportreguleringen de senere år. Således opprettholdes en god sikkerhetsmargin til Stortingets vedtak av 1959.

For næringslivet vil den vesentligste betydning av retningslinjene være økt forutsigbarhet og redusert behandlingstid for den enkelte eksportsak. Dette vil skape et sikrere grunnlag for bedriftenes planlegging.

Regningslinjene fastlegger som nevnt differensierte regler med utgangspunkt i produktenes militære betydning. I forhold til gjeldende praksis vil dette innebære:

Eksport av våpen og ammunisjon vil begrenses til de samme, få land som hittil. Her endrer ikke retningslinjene på det som har vært praksis til i dag.

Vi får en skjerpelse i forhold til tjenester og teknologi, som underlegges tilsvarende begrensninger som vareeksport.

(SL) Militært sprengstoff underlegges samme eksportbegrensninger som ammunisjon.

Det blir skjerpet praksis ved eksport av sivile produkter som kan ha militær betydning, til land hvor det er krig, borgerkrig eller grov krenkelse av menneskerettigheter.

Det blir bedre vilkår for deltakelse i internasjonalt industrisamarbeid, og for underleveranser i alminnelighet. Det blir mulighet for salg til flere land enn hittil av produkter som ikke er våpen/ammunisjon. Det er på disse områdene vi muligens vil se lettelser.

KOMITEENS LEDER: Vi har hørt handelsministerens redegjørelse, og jeg vil spørre om det er noen som ønsker ordet?

HANNA KVANMO: Det er greit at man får denne orienteringen i den utvidede, men som komiteen vil være oppmerksom på, har SV gått inn for at dette er noe Stortinget skal orienteres om, og ikke bare deler av Stortinget. Vi har bedt om at man må få en årlig stortingsbehandling av de nye eksportregler med særlig vekt på problemer i forbindelse med utvikling av samarbeidsprosjekter med bedrifter i andre land og problemer med bruk av datateknologi - akkurat det som handelsministeren nå nevnte.

Som nevnt ser vi helst at Norge ikke deltar i noen våpenproduksjon. SV ser med stor bekymring på at større deler av norsk næringsliv skal involveres i den form for produksjon og bli avhengig av den, slik at man har arbeidsplasser å skylde på hver gang man går til utvidelse av våpenproduksjonen i Norge.

Jeg vil stå på at Stortinget bør få en skikkelig orientering minst en gang i året om hvorledes dette utvikler seg. Det er selvfølgelig mulig å gjøre det i et hemmelig møte i Stortinget. Det behøver ikke gjøres i full åpenhet. Men det er hele Stortinget som skal orienteres, og ikke bare deler av det.

(GSR)

KOMITEENS LEDER: Jeg vil gjerne si for min egen del at det utvilsomt er vanskelig å gi en fullstendig vurdering av dette betydningsfulle og ganske kompliserte sakskompleks på basis av en muntlig redegjørelse i et møte hvor tiden er begrenset. Likevel vil jeg si meg tilfreds med at vi har fått anledning til en slik drøftelse. Om det er behov for ytterligere orientering, må vurderes i lys av det jeg nettopp har nevnt.

Jeg ser det som viktig at man søker å avklare forholdene når det gjelder samarbeidsprosjekter, idet det vil være håpløst å få samarbeidsprosjekter til å fungere hvis det er slik at alle land som deltar i samarbeidsprosjektene, deretter skal ha vetorett med hensyn til hvilke andre land som skal få kjøpe produktene. Her er det et påtrengende behov for forbedring. Jeg forstår at den er gjennomført.

Når det gjelder sivile produkter, må jeg innrømme at jeg er litt i tvil om holdbarheten i hjemmelen for eksportrestriksjoner for sivile produkter med denne begrunnelse. Det har jeg ikke anledning til å gå nærmere inn på. Her nytter det ikke å bygge bare på generelle fullmakter. Man må også se hen til fullmaktenes opprinnelige begrunnelse og ikke utvide fortolkningen av fullmaktene, slik at man kunne anse seg berettiget til å stanse eksporten av sivile produkter med en slik begrunnelse som her foreligger, hvis man ikke kan finne en klar juridisk hjemmel for det.

Når det gjelder spørsmålet om videre behandling eventuelt i et større forum, tror jeg det vil være riktig å be Regjeringens medlemmer om å overveie dette nokså nøye.

Her er det en rekke spørsmål som har minimale krav på hemmelighold. Så er det en del andre spørsmål som er av en litt intrikat natur, slik som utplukking av land som man ikke vil selge til, ikke bare etter en konkret vurdering, men etter generelle vedtak. Derfor synes jeg det er litt vanskelig "på sparket" å slutte seg til at dette bør kunne skje i et større forum enn dette. Jeg synes det er rimelig at Regjeringens medlemmer overveier det. Det er atskillig i det som sies, at viktige bestemmelser i prinsippet skal godkjennes av Stortinget eller fattes av Stortinget og ikke bare av denne komite, med mindre påtrengende grunner tilsier at det må skje i hemmelighet her.

(GSR)

JAN PETERSEN: Jeg har bare et spørsmål. Men før jeg kommer til det, vil jeg si at det er umulig å uttale seg endelig om et regelsett uten å ha sett regelsettet. Jeg ville bare si dette innledningsvis.

Dessuten vil jeg gjerne si at det er åpenbare grunner for å myke opp reglene, slik vi har vært inne på i debatter i åpne stortingsmøter. Jeg går ut fra at det er enighet om at de reglene vi har, ikke påvirker kjøpers mulighet til på verdensmarkedet å få tak i de våpen de er ute etter.

Mitt spørsmål går på det som handelsministeren nevnte et par ganger, at man nå opererer med "god sikkerhetsmargin" til Stortingets regelverk. Jeg vet ikke om han kunne utdype hva han mener. Betyr det at man i praksis har etablert et strengere regelverk enn det Stortinget har lagt seg på, og hva er i så fall den praktiske differansen mellom disse to regelsett?

INGVALD GODAL: Så vidt eg forstod på bakgrunn av denne orienteringa, er dette ei forbetring i høve til det regelverket vi har. Om det går langt nok, er det vel vanskeleg å uttale seg om når vi ikkje har sett reglane.

Eg har lyst til å spørje om det vert gjort forsøk på å harmonisere reglane for vår eksport innan NATO?

STATSRÅD JAN BALSTAD: For det første vil jeg si at det som er offentlig, er loven som Stortinget og dertil hørende organer har vedtatt. Forskriftene foreligger, de er offentlige, og retningslinjene fra 1959 er kjent.

Når vi snakker om "god sikkerhetsmargin", er det fordi vi ikke skal bli kritisert i forhold til denne praksis, forholdt opp mot retningslinjene fra 1959. Vi prøver altså å unngå at vi blir kritisert for at vi har gått utover dette, og da må en holde seg til det. Når det gjelder disse sakene som er så følsomme, må vi forholde oss slik at vi er trygg for at vi ikke kommer i konflikt med disse retningslinjene.

Det er loven av 1987, forskriftene og retningslinjene pluss denne orienteringen om hvordan Regjeringen mener man skal praktisere dette lovverket, som til sammen utgjør det sett av retningslinjer som saksbehandlere og den politiske ledelse har for å kunne behandle dette videre.

(GSR) Disse retningslinjene som vi her har redegjort for, har vi ikke tidligere redegjort for. Vi mener at det er deler av dette som det ikke er noen grunn til å holde hemmelig, og som vi mener godt kan bli kjent. Ikke minst har det sammenheng med at det for næringslivet er av betydning med økt forutsigbarhet. Det er derfor klart at næringslivet bør være fortrolig med hvordan f.eks. materiellkategoriene vurderes av Regjeringen. Men disse retningslinjene i detalj har ikke tidligere vært offentlige.

KOMITEENS LEDER: Jeg må si at jeg er nokså skeptisk til den teori at Regjeringen må holde seg godt på den ene siden av forskriftene for å være trygg mot kritikk. Regjeringens oppgave er å holde seg så nær opp til forskriftene som overhodet mulig, og ikke forutsette at det vil komme mer kritikk hvis man holder seg på den ene siden enn på den andre siden. Her er det søkere som har krav på å få sine søknader vurdert mest mulig i samsvar med det som følger av Stortingets vedtak. Jeg ville synes det var riktig at Regjeringen legger seg så nær opp til Stortingets vedtak som mulig, og ikke søker hva de selv kaller en "god sikkerhetsmargin". Det er det ingen hjemmel for i Stortingets vedtak.

HANNA KVANMO: Det har stått i avisene om salg av Penguin-raketten. Blant annet i Aftenposten den 3. juni antyder man at General Dynamics vil selge den norske Penguin-raketten på verdenmarkedet sammen med kampflyet F-16. På listen står land som Sør-Korea, Thailand og Bahrein.

Hvordan vil det forholde seg med disse reglene i forhold til et slikt salg? Vil det influere på dette, eller er det slik som handelsministeren sa, at dette er våpen og ammunisjon som skal behandles etter de strenge reglene fra 1959?

LIV AASEN: Grunnen til at jeg tok ordet var faktisk lederens siste kommentar. Jeg håper ikke det lederen sa i dette tilfellet, står i motsetning til det jeg har hørt lederen uttale i nesten alle saker, hvor han faktisk mer har vært av den oppfatning at det er veldig viktig å holde seg innenfor en trygg margin av det regelverk som vi har, men det er mulig at jeg misforstod lederen.

(GSR) Det jeg synes det er aller viktigst å understreke i forhold til det vi har fått redegjort for her, er at det som Regjeringen nå gjør, fortsetter på det grunnlag som er gjeldende regelverk, og det er ingen liberalisering. Dette er veldig følsomme saker, som det er sagt, et veldig sensitivt område. Jeg synes det aller viktigste signal fra Regjeringen er at vi får en nærmere klargjøring, og at det vil bidra til at norsk næringsliv får mer oversikt over forholdene. Summa summarum: Jeg synes det vi har fått redegjort for fra Regjeringen her i dag, ikke innebærer noen liberalisering i forhold til gjeldende regelverk.

KOMITEENS LEDER: Jeg vil si, ettersom det ikke er andre på talerlisten, at jeg ikke kan være enig i at det generelt er mindre kritikkverdig å gi avslag enn tilslag. Regjeringens jobb er ikke å praktisere retningslinjene med sikte på minst mulig kritikk. Den er å praktisere retningslinjene med sikte på å ligge nærmest mulig opp til det man må anta følger av Stortingets vedtak.

Om dette er liberalisering eller ikke, synes jeg det er overmåte vanskelig å vurdere på basis av det som er referert her muntlig. Men jeg går ut fra at man bl.a. har tatt sikte på og vil arbeide for at internasjonale samarbeidsprosjekter kan gjennomføres, og at man i den forbindelse er klar over at det er umulig hvis Norge skal forlange at våre eksportregler skal legges til grunn for alle produkter som fremkommer av slike samarbeidsprosjekter.

(ME)

JAN PETERSEN: Bare et par kommentarer. Det ene er at poenget med det spørsmålet jeg stilte, var at Regjeringen ikke kan etablere et annet og strengere regelsett enn det Stortinget har lagt seg på. Poenget med en sikkerhetsmargin må gå ut på at man utøver Stortingets regelsett og ikke etablerer et annet og strengere. I så fall vil man miste en del naturlig eksport som Stortinget ville ha akseptert.

Det andre er at det skulle være interessant å få protokollert handelsministerens reaksjon på det som var mitt utgangspunkt, nemlig at man med hånden på hjertet vel må kunne si at disse eksportreglene vi vedtar, ikke påvirker kjøperens muligheter til å få fatt i de våpen de måtte ønske.

KJELL MAGNE BONDEVIK: Det er vel riktig at det ikke er så lett for oss på stående fot klart å kunne si om dette er en liberalisering eller ikke. Men jeg har i hvert fall ikke registrert noe ønske fra Stortingets side om en liberalisering, så jeg velger å forstå det slik at det er ikke uttrykk for det.

Når det gjelder spørsmålet om sikkerhets-margin, skal Regjeringen selvsagt ikke etablere noe annet regelverk enn det Stortinget har etablert. Men jeg oppfatter det slik at spørsmålet om sikkerhets-margin går på dette hvor en måtte være i tvil om en er i pakt med eller i strid med Stortingets regelverk. Da synes jeg en får velge den fornuftige regel at er en i tvil, lar en være, for det å overskride en grense som Stortinget har trukket opp, vil og bør kunne medføre reaksjoner.

En annen løsning hvis en er i tvil - om en måtte lure på om dette er over grensen eller ikke - er selvsagt å foreta konsultasjoner med Stortinget. Men jeg mener at hvis en er i tvil om en er i ferd med å passere de grenser Stortinget har trukket opp, skal en holde seg på den restriktive siden.

HANNA KVANMO: Jeg reagerer litt når Petersen sier "retningslinjene vi nå vedtar". Jeg vil absolutt ikke føle meg noe bundet av i dette møte å ha vært med på et slikt vedtak.

Så var det spørsmål til handelsministeren: Hvordan vil man sikre seg kontroll med hvor disse delene går hen - i det som blir sluttproduktet, hva slags sluttbrukerland de går til? Har man der noen muligheter til kontroll?

(ME)

KOMITEENS LEDER: I forbindelse med Bondeviks merknad, må jeg få gjøre oppmerksom på at det vi praktiserer, er et stortingsvedtak, og Regjeringen har ingen myndighet til å skjerpe dette stortingsvedtaket ved en slags ny praksis, med den begrunnelse at de vil ha en sikkerhetsmargin. Jeg synes ikke det er stort mer å si om det når det gjelder dette begrepet sikkerhetsmargin. Og det er ikke noen alminnelig hjemmel for at man i tilfelle hvor man er i tvil, lar den falle ut til søkerens ulempe. Jeg kan ikke se at det er noen hjemmel for en slik generell betraktning.

JOHAN BUTTEDAHL: Det var bare til det siste: Jeg synes man skal være forsiktig med å utfordre Stortinget på de vedtak som er fattet, men at - slik også Bondevik sier - er man i tvil, skal man holde seg på den rette siden i forhold til Stortingets vedtak. Jeg har problemer med å se at man her skal vurdere på den ene siden og på den andre siden og så eventuelt ta den kritikk som måtte komme. Sikkerhetsmarginen bør være såpass at man fra Stortingets side kan være sikker på at Regjeringen ikke går lenger enn det Stortinget har lagt opp til.

Når det gjelder dette om Stortinget skal bli orientert, er jeg enig med lederen i at det får Regjeringen vurdere nøye og så ta kontakt med den utvidede utenrikskomite om nødvendigheten av at Stortinget skal få ytterligere opplysninger.

STATSRÅD JAN BALSTAD: Jeg har ikke noe imot å endre karakteristikken fra god sikkerhetsmargin - som det har vært sagt her - til streng fortolkning. Det er vel det man har gjort, og det har man altså gjort fordi man står overfor retningslinjer som er trukket opp i 1959, som ikke sier noe om f.eks. elektroniske systemer, som i høyeste grad kan være viktig i en konfliktsituasjon. Derfor har - går jeg ut fra - skiftende regjeringer vært nødt til å forholde seg til et utgangspunkt som ikke sier noe entydig om forhold som gjør seg gjeldende i dag, men som man ikke var like godt kjent med i 1959. Det er jo i den sammenheng at Regjeringen prøver å oppfatte intensjonene, i tillegg til det som 1959-retningslinjene angir, og så forholde seg til det. Og så har man altså prøvd å fange opp dette i fortolkningen på en måte som gjør at man søker å unngå å gå over grensen for det som det er adgang til.

(ME) Når det gjelder dette med sivile produkter, som har vært litt inne i bildet her, har jeg nevnt et eksempel på det. Man har f.eks. i dag moderne sonarer i fiskebåter. Det kan i høyeste grad være interessant for en krigførende nasjon. Så det blir hele tiden å bevege seg i et grenseland, som vi prøver å ivereta på en best mulig måte. Vi tror også at disse nye retningslinjene vil gjøre det lettere for oss å gjøre dette på en måte som både tjener næringslivets interesser og de politiske interessene, og som også kan gi en bedre saksbehandling og en kortere saksbehandlingstid.

Når det gjelder Penguin, er det greit å bruke det som et eksempel. Jeg tror ikke man kan gå inn i disse retningslinjene og finne løsninger på det. Samarbeidet mellom den norske og den amerikanske bedriften kan ifølge disse retningslinjene finne sted hvis det foreligger en avtale mellom USA og Norge om det. Og det tror vi er en god løsning når det gjelder dette med samproduksjon - at hvis en norsk bedrift ønsker samproduksjon med en bedrift i et annet land, skal det inngås en avtale mellom Norge og vedkommende land før en slik samproduksjon kan komme i gang. Og når vi skal vurdere en slik avtale, må vi gå inn i retningslinjene for å se hvor langt vi kan gå.

Ellers er det jo helt klart at disse retningslinjene er Regjeringens retningslinjer for behandlingen av de lover og forskrifter Stortinget har vedtatt.

KJELL MAGNE BONDEVIK: Jeg bad om ordet til en kort merknad til lederens siste merknad til mitt innlegg. Jeg er enig så langt som at det er klart Regjeringen ikke kan lage noe nytt, annet og mer restriktivt regelverk enn det Stortinget har trukket opp, og det regner jeg med at Regjeringen heller ikke gjør. Men det mine merknader gikk på, var i slike tilfelle hvor Regjeringen måtte være i tvil om den er i pakt med Stortingets regelverk. For det er klart at Stortingets regelverk gir ikke svar på alle spørsmål. Da synes jeg det er en fornuftig regel, fordi Stortingets regelverk jo også fastsetter en del tilfelle hvor eksport ikke skal gjennomføres; det er en restriksjon, en grense, at Regjeringen alltid må passe på at den ikke overskrider den. Og skulle Regjeringen være i tvil om det, burde den holde seg innenfor, eller - hvis den er i sterk tvil - konsultere Stortingets organer.

(KML)

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Det var spørsmål om mulighetene for harmonisering av reglene for våpeneksport til NATO. Jeg må bare si at jeg tror de mulighetene er meget beskjedne.

Så var det spørsmål om hjemmel for å trekke inn sivile produkter. Hjemmelen har vi i § 1 i lov av 18. desember 1987.

> "Kongen kan bestemme at varer og teknologi som kan være av betydning for andre lands utvikling, produksjon eller anvendelse av produkter til militært bruk eller som direkte kan tjene til å utvikle et lands militære evne, ikke må utføres fra norsk tollområde uten særskilt tillatelse."

Jeg vil gjerne si litt som en oppfølging av det handelsministeren var inne på. Bakgrunnen for at vi nå kommer med disse reglene, er nye behov. Utgangspunktet er at reglene er som før. Det er ingen endring i linjene fra 1959 i vår behandling, men det har oppstått behov på grunn av en internasjonal utvikling med mer samproduksjon og delleveranser. Jeg tror jeg vil si det så dramatisk at det etter hvert er blitt et spørsmål om vi skal ha en produksjon av forsvarsmateriell i Norge eller ikke. Hvis vi ikke moderniserer oss her, er alternativet nødvendigvis import og den avhengighet av omverdenen som det ville bety.

Det vi har gjort, og her kommer det nye inn, er å si at Regjeringen må ta standpunkt når bedriften går inn i et utviklingsprosjekt, samproduksjon. Har vi da gitt grønt lys, må bedriften kunne holde seg til det. Det er klart at dette gjør det vanskeligere å være regjering, men det er en umulig situasjon for bedriften ikke å få svar, arbeide og sette millionbeløp inn i produktet - og så, kanskje etter seks år, få nei. Vi er nødt til å se i øynene at når vi en gang har sagt ja, har vi sagt ja for flere år fremover, og for en utvikling som vi ikke har full oversikt over på leveringstiden.

OLE GABRIEL UELAND: Det var det siste utenriksministeren no var inne på, som eg òg hadde tenkt å ta opp. Så langt eg forstår, er det inga endringar i prinsippet i den politikken vi fører omkring våpeneksport eller eksport av sensitive produkt.

Men det må òg vera klart, når ein ser utviklinga av næringslivet samla, at det må vera ein fordel for næringslivet at det blir større forutsigbarhet. Utvikling kostar, det tek lang tid å få fram produkta, og dersom ein ikkje veit at produksjonen fører til noko

(KML) positivt økonomisk, er det mest umogleg å gje seg inn på det. På den bakgrunn er dette eit skritt i rett lei sett frå norsk næringsliv si side.

HANNA KVANMO: Handelsministeren svarte noe slikt som at man ikke kunne "gå inn i disse retningslinjene" for å finne en løsning når det gjelder Penguin-saken. Men når man inngår en samproduksjon med USA - et NATO-land - og Regjeringen i utgangspunktet har godkjent denne avtalen om samproduksjon - er det USAs regler som gjelder for videre produksjon, eller har man noen klausul om sluttbrukerland? Det var mitt spørsmål i sted også.

KOMITEENS LEDER: Ønsker Godal ordet?

INGVALD GODAL: Eg har fått svar av utanriksministeren.

KOMITEENS LEDER: Jeg vil bare bemerke i forbindelse med utenriksministerens redegjørelse om hjemmel at jeg tror det kan være hensiktsmessig å studere den lovparagrafen han siterte, i lys av premissene for den, hvor det bl.a. er presisert at loven ikke tar sikte på innstramming når det gjelder eksport av det som det var lovlig å eksportere.

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Det er helt i pakt med det jeg sa.

KOMITEENS LEDER: Jeg håper det.

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Det er jeg ikke i tvil om, leder. Jeg sa at utgangspunktet er som i dag, men vi må møte nye utfordringer som går på delproduksjon, samproduksjon.

KOMITEENS LEDER: Jeg håper du har rett i at det ikke betyr at noe blir ulovlig som var lovlig på det tidspunkt denne loven ble gitt - med hensyn til eksport av sivile produkter.

(KML)

STATSRÅD JAN BALSTAD: Nå er Penguin-raketten for så vidt et godt eksempel på en måte, men ikke på en annen, for Penguin-raketten er jo utviklet, så det vi skal prøve å løse, nemlig forutsigbarheten for bedriften, tar vi ikke hånd om her. Men la det ligge, det var ikke det som var spørsmålet.

Skulle vi imidlertid tenke oss dette litt teoretisk, skulle norske myndigheter, før bedriften begynte å utvikle Penguin for samproduksjon med en amerikansk bedrift, inngå en avtale med USA. Deretter kunne bedriften velge om en ville gå inn i dette utviklingsarbeidet. Da ville de kjenne myndighetenes holdning. Men det får vi altså ikke eksempel på i Penguin-saken, for raketten er allerede utviklet.

Det vi tenker oss i denne avtalen mellom Norge og USA, er at her må vi i prinsippet akseptere amerikansk eksportpolitikk, men vi må se hvor langt vi kan greie å få aksept for våre syn, og så får vi vurdere om dette er godt nok for Norge. Hvis vi mener at det er godt nok, vil den avtalen gi den norske bedriften adgang til samproduksjon, og det blir samarbeidslandenes eksportpolitikk som vil gjelde med de begrensninger som ligger i den avtale Norge og USA har inngått. Jeg tror det kan være en god måte å løse det på. Da kan vi i forhandlingene vurdere landets eksportpolitikk. Men skriver vi under på og aksepterer avtalen, er det prinsippet om samarbeidslandets eksportpolitikk som gjelder hvis sluttproduktet er deres.

CARL I. HAGEN: Til det siste handelsministeren nevnte: Hvis dette landet vi skal ha samproduksjon med, er et NATO-land, ser jeg ingen grunn til at vi skal ha en klausul i det hele tatt, bare ganske enkelt akseptere at de kan selge sluttproduktet etter egne regler.

KOMITEENS LEDER: Jeg har ikke flere på listen, og jeg antar at dersom noen føler at det er behov for ytterligere orientering og detaljbehandling, vil det være mest hensiktsmessig at vi kommer tilbake til det på et senere tidspunkt. Vi er nokså hardt presset på denne tiden. Vi tar til etterretning den redegjørelse som er gitt fra Regjeringens side.

Ifølge regelverket kan lederen bestemme at innkallelsen til møtet skal være hemmelig. Innkallelsen

(KML) her er hemmeligstemplet, men jeg må si at jeg ser ingen grunn til at den skal forbli det. Det vil bare være krampaktig å benekte at vi har drøftet disse spørsmål, så innkallelsen er herved nedgradert, men ikke forhandlingene.

Er det noen som ønsker ordet under Eventuelt? Det er det ikke.

Møtet hevet kl. 9. 50.